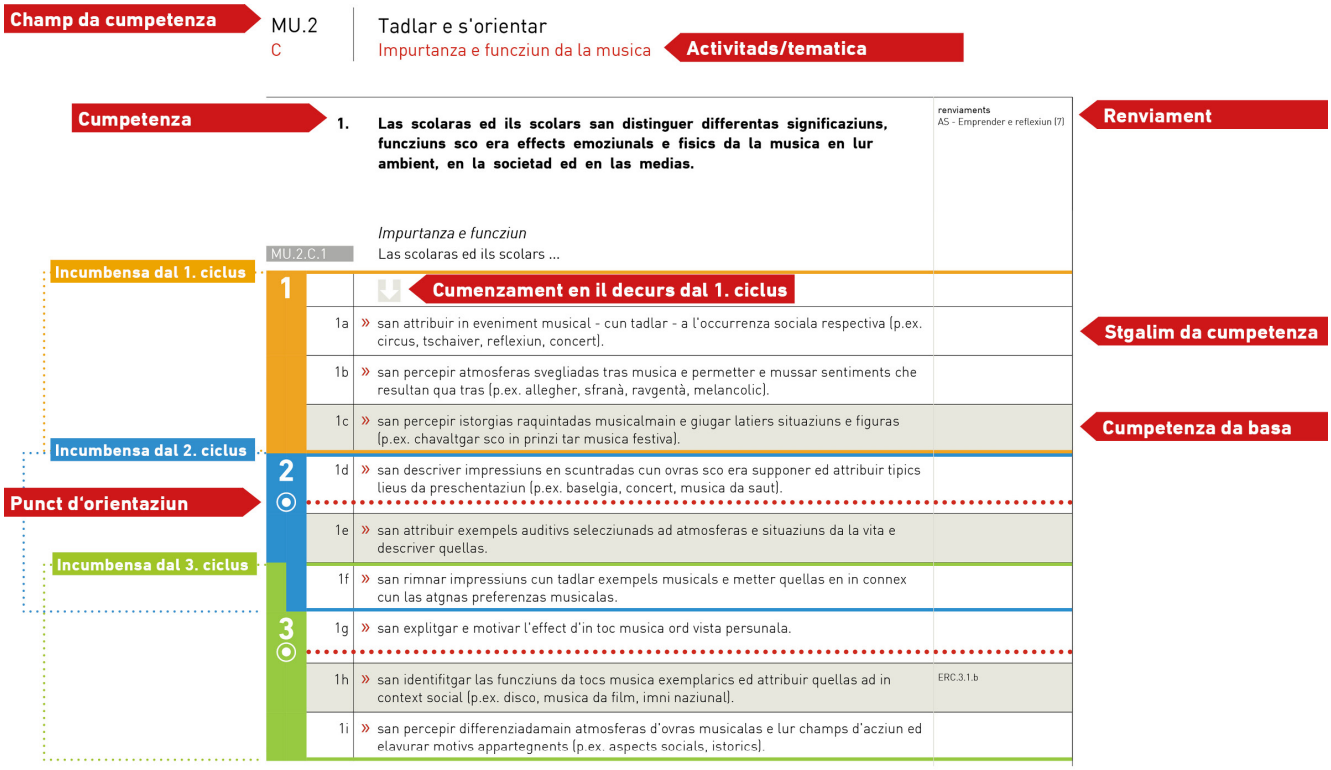
Lehrplan
Plan d'instrucziun
Piano di studio 21

Chant e musica

CDEP-T
Conferenza dals directurs chantunals da l'educaziun publica da la Svizra tudestga

Elements dal svilup da la cumpetenzas

Ulteriuras infurmaziuns davart ils elements dal svilup da las cumpetenzas èn disponiblas en il chapitel *Survista*.

Impressum

Editura:	Departement d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient dal Grischun
Tar quest document:	Plan d'instrucziun 21 Ediziun dals 15-03-2016
Maletg da la cuverta:	Claudio Minutella
Copyright:	Ils dretgs d'auturas e d'auturs ed ulteriurs dretgs da questa pagina d'internet ha la CDEP-T. Cun chargiar giu cuntegns (texts, maletgs, datotecas) da questa pagina d'internet na vegnan transferids nagins dretgs.
Internet:	gr-r.lehrplan.ch

Cuntegn

Impurtanza e finamiras		2
Infurmaziuns didacticas		3
Infurmaziuns davart la structura ed il cuntegn		6
MU.1	Chantar e discurrer	8
A	La vusch en l'ensemble	8
B	La vusch sco med d'expressiun	9
C	Repertori da chanzuns	10
MU.2	Tadlar e s'orientar	11
A	Orientaziun acustica	11
B	Scuntrada cun la musica en l'istorgia ed oz	12
C	Impurtanza e funcziun da la musica	13
MU.3	Sa mover e sautar	14
A	Scolaziun sensomotorica	14
B	Expressiun corporala tar musica	15
C	Adattaziun dal moviment a musica e repertori da sauts	16
MU.4	Far musica	17
A	Far musica en l'ensemble	17
B	L'instrument sco med d'expressiun	18
C	Enconuschientscha d'instruments	19
MU.5	Process creativs	20
A	Explorar e preschentar musicalmain temas	20
B	Concepir tar musica existenta	21
C	Cumpetenza da sa preschentar musicalmain	22
MU.6	Pratica da la savida musicala	23
A	Ritmus, melodia, armonia	23
B	Notaziun	25

Impurtanza e finamiras

Cultura, art e societad	Stgaffir cultura tutga tar l'uman. La participaziun a l'art ed a la cultura en la musica ed en il mund musical dal mintgadi pussibilitescha d'entrar en contact cun auters umans sin plaun musical e da communitgar sur ils cunfins culturals ora. La musica enconuscha bleras furmas e blers stils. Ordaifer la scola tgiran ils uffants e giuvenils fitg differentas praticas musicalas che vegnan furmadas era da las influenzas biograficas e culturalas. Tras l'occupaziun cun la tradiziun musicala e cun l'innovaziun era en la lavur musicala contemporana entran las scolaras ed ils scolars en in dialog cun l'atgna persuna e cun la societad ed emprendan da sa mover suveranamain en in mund da viver, nua che la musica è omnipreschenta en differentas furmas e funcziuns.
La scola sco lieu da la furmaziun culturala	Entaifer la scola sco lieu d'emprender e da cultura presta l'instrucziun musicala ina contribuziun impurtanta a la furmaziun culturala, tras quai ch'ella pussibilitescha a tut ils uffants e giuvenils da furmar e da meglierar in giudicament estetic e d'ir enturn activamain cun la musica. La finamira surordinada è ina furmaziun musicala fundamentala ch'è orientada a la promoziun da la creativitad, ad abilitads performativas ed al senn estetic sco era a l'intermediaziun d'enconuschientschas da l'art e da la cultura. Plinavant sa porscha la pussaivladad che pliras classas lavuran ensemen e ch'ins tira a niz purschidas da l'intermediaziun da cultura en il sectur da la musica (p.ex. concerts da scolaras e scolars, emnas da project, festas da musica). Las scolaras ed ils scolars gidan uschia a concepir activamain il mintgadi da scola e la cultura da la chasa da scola.
Instrucziun musicala	L'instrucziun musicala en la scola populara garantescha in access unic a la furmaziun culturala e sa basa sin ina chapientscha da musica che cumpiglia era ritmica/musica e moviment sco era elements dal saut. Ella porscha a las scolaras ed als scolars la pussaivladad da s'occupar a moda multifara cun sasezs, la gruppa e l'ambient cultural. La motivaziun per in process musical constructiv e duraivel en quai che reguarda l'exercitar e l'emprender resulta en emprima lingia dad experientschas positivas cun la musica e dal plaschair da la musica. Sentir e differenziar l'expressiun musicala sco era s'inscuntrar a moda receptiva e reflexiva cun la musica furman il fundament per sviluppar cumpetenza musicala. Quai capita cun ir enturn cun musica sa referind activamain a l'agir e cumpiglia l'experientscha da la vusch, da l'udida e dal corp, ma era l'experientscha instrumentala ed estetica sco era l'applicaziun da savida musicala. La lavur vi da las cumpetenzas dal rom musica pussibilitescha da s'occupar cun furmas d'expressiun artisticas e culturalas s'orientond a l'agir ed a l'applicaziun. Las scolaras ed ils scolars fan experientschas musicalas s'occupond cuminaivlamain ed a moda multifara cun musica.

Infurmaziuns didacticas

Princips didactics

	Cumpetenzas musicalas vegnan sviluppadas d'ina vart en in senn linear constructiv e da l'autra vart en ina spirala, en la quala singulas fassettas d'ina cumpetenza vegnan repetidas en differents connexs ed acquistadas en differents stgalims da differenziaziun. Las scolaras ed ils scolars daventan musicalmain cumpetents en in senn cumplessiv. Quai vul dir ch'els disponan d'adina dapli experientscha, abilitads e savida musicala e ch'els san applitgar l'emprendì en novas situaziuns entaifer ed ordaifer la scola. Prendida en mira vegn ina instrucziun musicala che metta en il center las experientschas da las scolaras e dals scolars.
Eterogenitad	L'instrucziun musicala resguarda las differentas premissas, isanzas da chantar e tradiziuns da sunar dals uffants e giuvenils en lur ambient social (famiglias, activitads musicalas ordaifer la scola e temp liber). La multifariadad d'experientschas e d'abilitads musicalas da las scolaras e dals scolars vegn nizzegiada sco schanza ed enritgescha l'instrucziun musicala.
Colliaziun dals senns	L'unitad tranter corp, musica e moviment furma il fundament dal svilup musical. La percepziun musicala stat al cumenzament da mintga agir musical e process creativ. Ella pretenda e scolescha l'attenziun da las scolaras e dals scolars. La scolaziun da la percepziun dovra cuntinuitad ed impuls musicals e permetta adina puspè da smirvegliar.
Agens process creativs	En agens process creativs intervegnan uffants e giuvenils caracteristicas e connexs essenzials da musica. Sin mintga stgalim ed era senza enconuschientschas preliminaras pon tut las scolaras e tut ils scolars esser musicalmain creativs. Al svilup d'atgna expressiun e creativitad vegn attribuida ina gronda impurtanza en quest connex.
Agir, savida ed abilitads	L'emprender musical succeda sur la via da l'agir per applitgar savida ed uschia per chapir musica. En l'instrucziun po questa successiun era vegnir variada ed adattada a la situaziun.
Acquistar tecnicas ed exercitar	Per sviluppar abilitads ed inschigns fundamentals (abilitads ritmicas e melodicas, abilitad da chantar) è il process d'exercitar regularmain ina metoda d'emprender centrala: Exercitar vul dir repeter, variar, cumparegliar e giuditgar, perfecziunar ed applitgar.
Tadlar musica	Tadlar (tiers) activamain tutga tar mintga lecziun da musica. En in temp, nua che la musica è preschenta en las medias bunamain adina e dapertut en il mintgadi, tutga il mussar da tadlar tiers activamain tar il cuntegn da l'instrucziun musicala. La scolaziun ed il svilup dal tadlar sapientivamain ed activamain è il punct da partenza per mintga agir musical.
Intermediaziun da musica	En l'instrucziun musicala sa porscha la pussaivladad da tematisar l'ambient musical, la vita musicala regiunala e la realitad musicala actuala da las scolaras e dals scolars e da nizzegiar purschidas da l'intermediaziun da cultura en differents lieus (p.ex. visitar concerts, sa scuntrar cun musicistas e musicists externs).
Lingua tecnica	L'applicaziun d'ina lingua tecnica musicala è necessaria, per che las scolaras ed ils scolars possian discurrer confurm al stgalim davart musica, davart sia funcziun en la societad e davart lur sentiments persunals. Latiers tutga il svilup d'in vocabulari correspundent durant tut ils ciclus.

Accents pertutgant cumpetenzas transversalas

	(Guardar era *Basas*, chapitel *Cumpetenzas transversalas*.)
	En cumbinaziun cun las cumpetenzas dal rom dals sis champs promova l'emprender musical era cumpetenzas transversalas. In'impurtanza speziala survegnan en l'instrucziun musicala:
Abilitad da cooperar e savair ir enturn cun diversitad	Faschond musica en cuminanza gioga l'abilitad da sa participar a moda activa e cooperativa a la collavuraziun cun auters ina rolla centrala. Las scolaras ed ils scolars emprendan d'acceptar differenzas, vesan la diversitad sco enritgiment ed exerciteschan da surpigliar responsabladad per decisiuns da la gruppa. Quai na succeda betg mo en inscunters cun autras culturas musicalas, mabain includa era las preferenzas las pli differentas entaifer la classa.
Autoreflexiun ed independenza	Las scolaras ed ils scolars san percepir agens sentiments ed exprimer quels adequatamain a moda musicala. Els san ir enturn a moda constructiva cun sfidas musicalas e surpigliar in agen puntg da vista.
Abilitad linguistica e schliar incumbensas / problems	Las scolaras ed ils scolars san chattar e sviluppar vinavant soluziuns creativas en in process creativ musical. Els san descriver fenomens musicals en la lingua tecnica musicala correspundenta e schliar problems ed incumbensas specificas dal rom (p.ex. metter in'ovra musicala en in context social).

Infurmaziuns davart il 1. ciclus

	(Guardar era *Basas*, chapitel *Puncts centrals dal 1. ciclus*.)
	La musica gioga ina rolla impurtanta en il mintgadi da l'uffant. El percepescha musica principalmain en il contact direct e tras las experientschas musicalas ed auters umans. Il far musica e la communicaziun musicala sa sviluppan avant che savair leger notas.
Sensomotorica	Tadlar musica e far experientschas musicalas tschiffa l'entir corp da l'uffant. El emprenda era da drizzar l'attenziun a stadis psichics interns: maletgs interns e sentiments vegnan svegliads, spazis da fantasia vegnan averts. Mattas e mats percepeschan lur corporalitad tras quai ch'els emprendan da perfecziunar lur motorica groppa e fina e d'adattar moviments a moda multifara a la musica. A l'agen s'exprimer e s'identifitgar sto vegnir dà avunda spazi.
Spazis creativs	Cun ir enturn cun chanzuns, moviments tar musica, sauts, versets ritmics e melodics, cun s'identifitgar cun rollas, cun explorar trucs da resonanza, cun sa deditgar ad incumbensas creativas ed auter gartegi ad uffants da furmar, en gruppas u sulets, munds ludics orientads a la musica e da sfunsar en atmosferas acusticas e melodicas.
Experientscha musicala en gruppas	La percepziun da sasezs e la percepziun d'auters furman in fundament impurtant che vegn sviluppà conscienziusamain en l'accordanza musicala cun chantar, sautar, far musica elementara. Savair s'adattar sco era chapir reglas en l'agir musical cuminaivel èn puncts impurtants per sviluppar ina cultura musicala entaifer la classa.

Cundiziuns generalas

Tar ils arranschaments d'emprender musicals dal 1. ciclus tutgan sequenzas musicalas en acziuns manadas sco era purschidas orientadas a la musica en il gieu liber. En il mintgadi dals uffants ha il basegn da sa mover ina gronda impurtanza. Perquai duess esser avant maun per la classa avunda spazi per l'agir musical activ. Tar l'equipament da basa d'ina instrucziun musicala dal 1. ciclus tutgan instruments elementars e da ritmus, materialias da ritmica e dal mintgadi, objects, medias didacticas sco era utensils da malegiar.

Rolla da la persuna d'instrucziun

Ils cuntegns ed ils process da l'instrucziun musicala vegnan tschernids da la persuna d'instrucziun sin basa da las cumpetenzas e dals svilups dals stgalims. Persunas d'instrucziun e scolaras e scolars èn involvids ensemen en in process musical d'exercizi, d'emprender e creativ. La persuna d'instrucziun è in exempel d'ina persuna musicalmain interessada e cumpetenta ed agescha sco partenaria da communicaziun musicala, sco concreadra e sco persuna che accumpogna process musicals. Ella accepta cun interess, renconuschientscha e stima las expressiuns musicalas da las scolaras e dals scolars, sa permetter spazis libers ed introducescha ina cultura d'emprender, nua ch'ins dastga era far sbagls.

Scola elementara musicala ed instrucziun instrumentala

En il chantun Grischun exista la pussaivladad da metter a disposiziun purschidas da scolaziun musicala da basa durant las uras da bloc (cf. ordinaziun da scola art. 24).

L'instrucziun a la scola da musica, en spezial l'instrucziun instrumentala individuala, na fa betg part dal Plan d'instrucziun 21. Abilitads ed inschigns instrumentals acquistads ordaifer la scola pon tenor pussaivladad vegnir integrads en l'instrucziun musicala da scola.

Infurmaziuns davart la structura ed il cuntegn

Champs da cumpetenza

Ils sis champs da cumpetenza represchentan il rom a moda cumplessiva e descrivan, co ch'ins duai ir enturn activamain cun musica. Els vegnan mess en connex in cun l'auter ord pliras perspectivas ed a moda multifara. Ils champs da cumpetenza "process creativs" (MU.5) e "pratica da la savida musicala" (MU.6) ston vegnir colliads cun tut ils champs da cumpetenza per intermediar a moda perceptibla process creativs e cuntegns teoretics da la musica.

Mintga champ da cumpetenza è dividì en accents tematics che faciliteschan l'orientaziun entaifer il champ da cumpetenza.

Tabella 1: Accents en ils champs da cumpetenza

Process creativs (MU.5)			
• Explorar e preschentar musicalmain temas • Concepir tar musica existenta • Cumpetenza da sa preschentar musicalmain			
Chantar e discurrer (MU.1)	Tadlar e s'orientar (MU.2)	Sa mover e sautar (MU.3)	Far musica (MU.4)
• La vusch en l'ensemble • La vusch sco med d'expressiun • Repertori da chanzuns	• Orientaziun acustica • Scuntrada cun la musica en l'istorgia ed oz • Impurtanza e funcziun da la musica	• Scolaziun sensomotorica • Expressiun corporala tar musica • Adattaziun dal moviment a musica e repertori da sauts	• Far musica en l'ensemble • L'instrument sco med d'expressiun • Enconuschientscha d'instruments
Pratica da la savida musicala (MU.6)			
• Ritmus, melodia, armonia • Notaziun			

Chantar e discurrer

En l'emprender musical applitgeschan las scolaras ed ils scolars lur vusch a moda multifara, tras quai ch'els sviluppan ina relaziun cun lur vusch persunala e sa vesan sco individi, cur ch'els s'expriman cun la vusch (scolaziun da la vusch). Els chantan tant en il chor sco era solisticamain en l'ensemble e s'acquistan in repertori multifar.

Tadlar e s'orientar

Las scolaras ed ils scolars s'orienteschan acusticamain en il temp ed il spazi, emprendan da tadlar intenziunadamain e san differenziar tranter exempels da l'istorgia da la musica, dal temp actual e da differents spazis culturals. Els s'occupan cun l'impurtanza e la funcziun da la musica da lur conturns sco era en las medias.

Sa mover e sautar

Las scolaras ed ils scolars emprendan da s'exprimer cun lur corp e d'entrar en in dialog cun la musica. La percepziun differenziada dal corp è il fundament per il svilup sensomotoric sco basa per ir enturn cun musica sa referind a l'agir.

Far musica

Las scolaras ed ils scolars fan musica cun differents instruments e funtaunas da tuns simplas sco era cun agid da la percussiun dal corp. Il far musica in cun l'auter ed in suenter l'auter, l'interacziun tranter "singul" ed "ensemen" furman ina basa per furmas da communicaziun nunverbalas.

Process creativs	Las scolaras ed ils scolars furman lur creativitad tras quai ch'els sa fan valair sco persuna, sa laschan en sin process creativs en gruppa e sviluppan atgnas ideas. Els exploreschan, experimenteschan ed improviseschan cun il corp, la vusch, il ritmus, il tun sco era cun differents instruments e mediums. Creaziuns elavuradas pon vegnir preschentadas en classa u davant pliras classas.
Pratica da la savida musicala	La finamira da la teoria elementara da la musica en la scola populara è quella da render perceptiblas structuras musicalas. Quai na po betg succeder a moda isolada, mabain en cumbinaziun permanenta cun praticas musicalas dals auters champs da cumpetenza. Las scolaras ed ils scolars s'acquistan la teoria elementara da la musica a moda orientada a l'agir ed a la pratica.

MU.1 Chantar e discurrer
A La vusch en l'ensemble

1. Las scolaras ed ils scolars san sa percepir cun chantar en gruppa ed applitgar differenziadamain lur vusch cun chantar en il chor.

renviaments
AS - Percepziun (2)
AS - Independenza ed agir social (9)

MU.1.A.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1	a	» san imitar cun lur vusch cantica chaussas chantadas avant.
	b	» san s'integrar en classa cun chantar.
	c	» san sa laschar en - cun chantar en classa - sin in'experientscha sonora e sviluppar uschia in'imaginaziun dals tuns.
	d	» san chantar ad ina vusch en gruppa.
	e	» san chantar canons a pliras vuschs en classa.
2	f	» san integrar lur vusch cun chantar en il chor e s'engaschar per il far musica en cuminanza.
	g	» san tegnair lur vusch en chanzuns a duas vuschs.
	h	» san suandar las instrucziuns da la persuna d'instrucziun areguard il cumenzar, il tempo e la dinamica cun chantar en il chor.
	i	» san exercitar chanzuns en classa u en gruppas (p.ex. mussar perseveranza, mantegnair la concentraziun) sco era empruvar ora e cumparegliar pussaivladads d'interpretaziun.
3	j	» san tegnair lur vusch en chanzuns da pliras vuschs.
	k	» san prestar lur contribuziun specifica cun chantar a pliras vuschs en il chor (p.ex. ritmus, solo, moviment).
	l	» san preschentar ina chanzun accumpagnada solisticamain u en gruppas.

MU.1 B

Chantar e discurrer

La vusch sco med d'expressiun

1. Las scolaras ed ils scolars san percepir, sviluppar e furmar lur vusch e lur expressiun sonora.

renviaments
AS - Fantasia e creativitad (6)
AS - Corp, sanadad e motorica (1)

Chantar

MU.1.B.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1	1a	» san percepir, variar ed explorar a moda ludica lur vusch cantica.	
	1b	» san giugar sut instrucziun cun la respiraziun ed empruvar ora quella cun chantar.	
	1c	» san experimentar en ils spazis da tuns prescrits (p.ex. spazi da tschintg tuns).	
	1d	» san memorisar e chantar curtas sequenzas da tuns d'in fin dus tacts.	
2	1e	» san applitgar a moda differenziada articulaziuns cun chantar (vocals e consonants).	
	1f	» san applitgar lur vusch per differentas furmas d'expressiun e divers experiments da vusch (p.ex. beatbox, percussiun vocala).	
⊙	1g	» san scuvrir e consolidar l'autezza da lur vusch e tutgar segiramain tuns cun lur vusch.	
	1h	» san producir differentas colurs dal tun cun lur vusch.	
3	1i	» san differenziar tranter vusch dal chau e vusch dal pèz e far diever da tuttas duas.	
⊙	1j	» san extender e consolidar il spectrum dals tuns da lur atgna vusch.	
	1k	» san percepir ed applitgar cun cleras finamiras lur spectrum da tuns.	

Discurrer

MU.1.B.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1	2a	» san giugar a moda onomatopeica cun silbas e cun lingua da nonsens.	
	2b	» san dir si ritmicamain versets e rimas.	
	2c	» san applitgar la vusch discurrida sco med d'expressiun.	
	2d	» san articular cleramain cun discurrer (chapaivladad dals pleds).	
2	2e	» san realisar gieus da discurrer onomatopeas e volvalieungas cun u senza prescripziun.	LE2GR.3.B.2.a
⊙	2f	» san preschentar texts a moda ritmica cun u senza accumpagnament.	
	2g	» san interpretar texts e far in rap cun texts tut tenor il groove (p.ex. hip-hop).	
3	2h	» san adattar agens texts ad in ritmus prescrit (p.ex. musters da quatter tacts).	
⊙	2i	» san scriver ed interpretar agens texts per songs e raps.	

MU.1 Chantar e discurrer
C Repertori da chanzuns

1. Las scolaras ed ils scolars san chantar chanzuns da differents temps, stils e culturas ed han in repertori multifar.

renviaments
AS - Lingua e communicaziun (8)
AS - Connexs e regularitads (5)

MU.1.C.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1	a	» san sa laschar en sin differentas atmosferas da chanzuns e chantar cun.	
	b	» san chantar chanzuns d'uffants e gieus cun chant or da lur mund da viver (p.ex. mintgadi, famiglia, patria, natira).	
	c	» san chantar chanzuns d'uffants en l'emprima lingua, en il dialect, en la lingua da standard, en autras linguas chantunalas e da differentas culturas.	
	d	» san chantar chanzuns, canons e chanzuns popularas ed han in repertori.	
2	e	» san chantar ina schelta da chanzuns da differents stils (p.ex. musica classica, pop, jazz).	
	f	» san interpretar la particularitad da chanzuns da differentas culturas cun chantar ed attribuir las chanzuns al context cultural correspundent (p.ex. chanzun d'amur, chanzun da la patria, imni naziunal svizzer, chanzuns per festas e rituals da differents pajais, chanzun da la stagiun).	FSP - Identitads culturalas e communicaziun interculturala
	g	» san chantar exempels da la scena da musica actuala e purtar en lur preferenzas musicalas.	
3	h	» san chantar chanzuns da differents stils, resguardar las particularitads linguisticas ed empruvar ora l'expressiun ch'è colliada cun quai.	LE3GR.6.A.1.d
	i	» san differenziar ed empruvar ora tecnicas da chantar da differents stils (p.ex. chanzun artistica, chant da pop).	
	j	» san interpretar solisticamain u en il chor chanzuns e chanzuns artisticas exemplaricas da l'istorgia e dad oz.	

MU.2 Tadlar e s'orientar

A Orientaziun acustica

			renviaments
	1.	**Las scolaras ed ils scolars san percepir, differenziar e descriver cun tadlar lur ambient ed elements musicals.**	AS - Percepziun (2) NUS.4.2
	MU.2.A.1	Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san focussar lur attenziun sin funtaunas da tuns acusticas.	
	b	» san percepir chaussas udidas e preschentar differenziadamain cun maletgs e moviments.	
2	c	» san identifitgar las differenzas da ramur, tun ed accord ed ordinar e descriver tenor tscherts criteris.	
	d	» san persequitar, mussar e descriver andaments musicals cun tadlar (p.ex. andament da melodias, volumen dal tun).	
	e	» san differenziar e reconuscher furmas musicalas cun tadlar (p.ex. rondo, furma da chanzun).	
3	f	» san persequitar e mussar sapientivamain aspects musicals (p.ex. instrumentaziun, furma, interpretaziun).	
	g	» san generar atgnas dumondas tar in toc musica udì e discutar respostas pussaivlas.	
	h	» san descriver musicalmain parts musica udidas cun agid d'ina partitura.	

MU.2 Tadlar e s'orientar
B Scuntrada cun la musica en l'istorgia ed oz

			renviaments
	1.	**Las scolaras ed ils scolars san identifitgar ed attribuir musica da differents temps, geners, stils e spazis culturals e surpigliar ina tenuta averta.**	AS - Emprender e reflexiun (7) AS - Connexs e regularitads (5) FSP - Identitads culturalas e communicaziun interculturala
MU.2.B.1		Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san sa laschar en sin differentas purschidas da musica tadlar e differenziar chanzuns e musica da lur mund da viver.	
	b	» san - cun tadlar repetidamain - reconuscher chaussas musicalas enconuschentas en chaussas novas (p.ex. quai tuna sco...).	
	c	» san reconuscher musica ch'els enconuschan ed attribuir a differents stils.	
2	d	» san differenziar tocs musica exemplarics e far in connex cun ils munds da viver d'umans.	
◉	e	» enconuschan biografias d'intginas cumponistas e cumponists ed extracts da lur ovras.	
	f	» san metter tocs musica exemplarics en connex cun il passà, cun il preschent e cun spazis culturals.	LE2GR.6.A.1.a
3	g	» san s'occupar cun la musica da conscolaras e conscolars ed han ina tenuta da respect envers lur preferenzas musicalas e lur tradiziuns musicalas.	
◉	h	» san retschertgar culturas musicalas en ovras da l'istorgia da la musica ed identifitgar lur particularitads cun tadlar.	LE2GR.6.A.1.d LE3GR.6.A.1.d
	i	» san classifitgar musica a maun da tschertas caracteristicas tenor connexs da l'istorgia da la musica e da la societad (p.ex. musica politica, vuschs canticas en differents stils).	FSP - Politica, democrazia e dretgs umans
	j	» enconuschan singulas musicistas e musicists sco era cumponistas e cumponists dal temp preschent e san generar e discutar atgnas dumondas davart lur musica (p.ex. cumponista u cumponist da la postmoderna, musicista u musicist da la scena da pop).	

MU.2 Tadlar e s'orientar

C Impurtanza e funcziun da la musica

1. Las scolaras ed ils scolars san distinguer differentas significaziuns, funcziuns sco era effects emoziunals e fisics da la musica en lur ambient, en la societad ed en las medias.

renviaments
AS - Emprender e reflexiun (7)

Impurtanza e funcziun

MU.2.C.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1			
	1a	» san attribuir in eveniment musical - cun tadlar - a l'occurrenza sociala respectiva (p.ex. circus, tschaiver, reflexiun, concert).	
	1b	» san percepir atmosferas svegliadas tras musica e permetter e mussar sentiments che resultan qua tras (p.ex. allegher, sfranà, ravgentà, melancolic).	
	1c	» san percepir istorgias raquintadas musicalmain e giugar latiers situaziuns e figuras (p.ex. chavaltgar sco in prinzi tar musica festiva).	
2	1d	» san descriver impressiuns en scuntradas cun ovras sco era supponer ed attribuir tipics lieus da preschentaziun (p.ex. baselgia, concert, musica da saut).	
	1e	» san attribuir exempels auditivs selecziunads ad atmosferas e situaziuns da la vita e descriver quellas.	
	1f	» san rimnar impressiuns cun tadlar exempels musicals e metter quellas en in connex cun las atgnas preferenzas musicalas.	
3	1g	» san explitgar e motivar l'effect d'in toc musica ord vista persunala.	
	1h	» san identifitgar las funcziuns da tocs musica exemplarics ed attribuir quellas ad in context social (p.ex. disco, musica da film, imni naziunal).	ERC.3.1.b
	1i	» san percepir differenziadamain atmosferas d'ovras musicalas e lur champs d'acziun ed elavurar motivs appartegnents (p.ex. aspects socials, istorics).	

Protecziun da l'udida

MU.2.C.1 Las scolaras ed ils scolars ...

2	2a	» enconuschan il privel che resulta, sche musica è cuntinuadamain dad aut, e san prender mesiras per proteger l'udida (p.ex. uregliers, concert).	FSP - Sanadad NUS.4.2.b
3	2b	» enconuschan las consequenzas d'ina chargia intensiva da l'udida (durada, volumen dal tun) e san ir enturn cun lur udida cun responsabladad, saja quai sco musicistas e musicists u sco consumentas e consuments da musica.	FSP - Sanadad NUS.4.2.e

MU.3 Sa mover e sautar
A Scolaziun sensomotorica

			renviaments
	1.	**Las scolaras ed ils scolars san percepir ed applitgar lur corp a moda sensomotorica differenziada e reagir tut tenor la musica. Els san s'orientar tar la musica en il spazi ed en gruppa.**	AS - Percepziun (2) AS - Independenza ed agir social (9)
MU.3.A.1		Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san localisar e numnar singulas parts dal corp ed applitgar sapientivamain il corp cun far musica e cun sautar (p.ex. salidar cun il maun e zappar durant la chanzun da bainvegni).	MS.3.A.1.a
	b	» san duvrar singuls senns per sa mover tar la musica (p.ex. ir en direcziun da la funtauna da musica).	
	c	» san preschentar musica a moda ludica cun sa mover en il spazi (p.ex. far la vieuta en pliras variantas, enavant, enavos) e s'orientar en il spazi da la gruppa.	MS.3.A.1.b
	d	» san sa metter en la rolla da figuras, animals, objects e fenomens e s'identifitgar cun tals en il moviment (p.ex. crappa che rodla oragiu).	
	e	» san distinguer cuntrasts e passadis en la musica e preschentar cun lur corp (p.ex. fluid, accentuà, pausant).	
	f	» san sentir musica e parameters musicals en il corp e preschentar cun fantasia (p.ex. refrain d'ina chanzun, frasa melodica).	
2	g	» san percepir il puls da lur corp sco era metter lur respiraziun e la tensiun da lur corp en connex cun musica.	

MU.3 Sa mover e sautar

B Expressiun corporala tar musica

1. Las scolaras ed ils scolars san applitgar lur corp sco med d'expressiun e metter en concordanza cun la musica en cumbinaziun cun materialias ed objects sco era interagir en la gruppa.

renviaments
AS - Fantasia e creativitad (6)
AS - Corp, sanadad e motorica (1)
MS.3.B.1

		MU.3.B.1 Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san far visibla la musica en il moviment cun materialias (p.ex. cun ina taila, plima, fist, culla, nuschs).	
	b	» san explorar musicalmain moviments dal corp ed applitgar a moda inventiva (p.ex. co tunan cumbinaziuns da sigls, cordas vibrantas?).	
	c	» san chattar e furmar moviments cunvegnents tar ina chanzun u in toc musica.	
2	d	» san exprimer cun moviment furmas musicalas e princips creativs.	
	e	» san far associaziuns tar la musica e preschentar cun moviment (p.ex. da stad, allegher, sfarfatg, monoton, bramus, privlus).	
	f	» san furmar elements da moviment cun agid d'objects, costums e requisits e preschentar musica tschernida.	
3	g	» san far musica en gruppas ed inventar latiers andaments da moviments cunvegnents.	
	h	» san sustegnair la melodia ed il ritmus d'ina chanzun sco era texts cun la lingua e l'expressiun corporala (p.ex. song, chanzun discurrida).	
	i	» san surpigliar e variar andaments da moviments prescrits tar tocs musica sco era sviluppar improvisaziuns en gruppas.	

MU.3 Sa mover e sautar

C Adattaziun dal moviment a musica e repertori da sauts

			renviaments
	1.	**Las scolaras ed ils scolars san adattar lur moviments a moda coordinada a la musica. Els han in repertori da sauts da differents temps, culturas e stils.**	AS - Corp, sanadad e motorica [1] MS.3.C.1
MU.3.C.1		Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san mantegnair la furma da rudè tar sauts en rudè ed exequir chanzuns da moviments.	
	b	» san coordinar e repeter cun ils pes ed ils mauns musters da moviments tar la musica (p.ex. puls, accent dal tact, ritmus, pass, gests).	
	c	» san exequir en gruppa in saut da duas parts tenor model e variar singuls elements (p.ex. saut en rudè, saut d'uffants).	
	d	» san far pass da saut e sa dar il maun en furmaziuns da gruppa.	
2	e	» san exercitar ed exequir ina simpla choreografia prescritta tar in toc musica.	
	f	» san transfurmar musters ritmics en moviments cunvegnents ed exequir pass da basa da differents stils da saut (p.ex. polca, rock'n'roll).	
	g	» san sautar differentas rollas (p.ex. saut en rudè, saut popular, saut folcloristic) tar musica da differents pajais.	
3	h	» san exequir spezias e midadas da tacts nunusitadas en cumbinaziuns da pass (p.ex. tact da 5, tact da 7, midada 3/4 a 6/8).	
	i	» san identifitgar funcziuns dal saut e da la musica appartegnenta en differentas situaziuns socialas (p.ex. saut en dus, saut sacral, cultura da giuventetgna).	
	j	» san applitgar extracts da moviments e da sauts e figuras caracteristicas da sauts en projects musicals (p.ex. en in musical).	

MU.4 Far musica

A Far musica en l'ensemble

1. Las scolaras ed ils scolars san sa percepir sco persunas che fan musica e s'integrar cun instruments sco era cun percussiun dal corp en in ensemble.

renviaments
AS - Independenza ed agir social (9)

MU.4.A.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1		
	a	» san s'adattar en il gieu musical da la gruppa (p.ex. tempo, ritmus, volumen dal tun).
	b	» san sunar en gruppa cun in instrument in andament structural prescrit u reproducir cun il corp (p.ex. artg da tensiun, melodia).
	c	» san sunar in accumpagnament e s'integrar en la gruppa che fa musica.
2	d	» san sunar ina vusch da la melodia u dal ritmus en gruppa (p.ex. ostinato).
	e	» sunan cun l'instrumentari da classa e san s'adattar al tempo ed a l'expressiun musicala da la classa.
	f	» exerciteschan simpels arranschaments da classa e san empruvar ora e cumparegliar pussaivladads d'interpretaziun e realisar lur ideas en quest connex (p.ex. sunar in toc a moda allegra, trista, plauna, chatschanta).
3	g	» san sunar ina schelta da musters da ritmus e da melodias (p.ex. da differentas culturas, epocas e stils) e distinguer lur particularitad.
	h	» san far musica en gruppa tenor models d'improvisaziun (p.ex. sequenza d'armonias, scala da blues, pentatonica).
	i	» san sunar musica da differentas culturas, epocas e stils en l'arranschament da classa.
	j	» san adattar u transfurmar elements da stils da musica.

MU.4 Far musica
B L'instrument sco med d'expressiun

1. Las scolaras ed ils scolars san explorar instruments, funtaunas da tuns e medias electronicas, experimentar ed improvisar cun tals e sunar tenor model.

renviaments
AS - Fantasia e creativitad (6)

Instruments acustics

MU.4.B.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1	1a	» san explorar e sunar cun materialias a moda musicalmain differenziada (p.ex. objects dal mintgadi, giugarets, materials natirals).	
	1b	» san sunar ed inventar ina notaziun grafica (p.ex. fastiz dal tun, partitura simpla).	
	1c	» san crear musicalmain atmosferas ed istorgias cun instruments.	
	1d	» san sa laschar en sin improvisaziuns en gruppa, definir reglas da gieu per quest intent e communitgar in cun l'auter faschond musica.	
2	1e	» san concepir in'atgna partitura da tuns e realisar quella cun instruments.	
	1f	» san inventar e sunar impressiuns musicalas tar atmosferas ed emoziuns ed elavurar cuntrasts (p.ex. allegher/smanatschant, fortuna/tristezza).	
3	1g	» san sviluppar e sunar andaments da tensiun musicals tar noziuns ed applitgar differentas articulaziuns (p.ex. crescher, sgular).	
	1h	» san applitgar e midar musters ed ostinatos (p.ex. musters d'improvisaziun).	
	1i	» san realisar preschentaziuns en scrit (p.ex. extract d'ina partitura, tabulatura, designaziun da l'accord) e duvrar sco model per atgnas ideas.	

Electronica da musica e novas medias

MU.4.B.1 Las scolaras ed ils scolars ...

2	2a	» san surpigliar ed inventar structuras ritmicas e realisar musters actuals (p.ex. cun apps).	MI.1.3.c
	2b	» san experimentar musicalmain cun medias electronicas (p.ex. smartphone, keyboard).	MI.1.3.c
	2c	» san empruvar ora instruments da la scena da musica actuala e rimnar experientschas cun ir enturn e sunar quests instruments.	
3	2d	» enconuschan ina schelta da software da musica, san explorar ed empruvar ora quella ed applitgar per incumbensas musicalas.	MI - Producziun e preschentaziun
	2e	» san registrar e midar electronicamain tuns da lur ambient ed experimentar ed applitgar quels musicalmain.	MI.1.3.h MI - Producziun e preschentaziun
	2f	» san realisar in arranschament da tuns cun instruments e funtaunas da tuns electronicas.	MI - Retschertga e sustegn d'emprender

MU.4 C

Far musica
Enconuschientscha d'instruments

			renviaments AS - Connexs e regularitads (5)
	1.	**Las scolaras ed ils scolars enconuschan differents instruments da musica, san differenziar differentas modas da la producziun da tuns ed identifitgar lur regularitads.**	
MU.4.C.1		Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san transfurmar simplas materialias ad instruments (p.ex. stgatlas da conserva e vaschs da terracotga per schumbrar, bischens da plastic per clamar, magiels d'aua per laschar tunar).	
	b	» san denominar ina schelta da l'instrumentari da scola (p.ex. claves, triangul, lainin da batter) e sunar cun quels cun quità (quità per il material).	
	c	» san differenziar e descriver ina schelta d'instruments.	
2	d	» san eruir ed applitgar regularitads da la producziun da tuns tar la construcziun d'instruments simpels (p.ex. producziun da differentas autezzas dal tun cun divider la lunghezza cun agid d'ina corda).	NUS.4.2.d
	e	» san applitgar cun fantasia ils princips da la producziun da tuns e duvrar en differentas situaziuns per la creaziun musicala (p.ex. stritgar, batter, suflar).	
	f	» san differenziar gruppas d'instruments e descriver singulas furmaziuns (p.ex. quartet, orchester).	
	g	» san differenziar e distinguer singuls instruments da la scena da musica actuala (p.ex. pop, electro, musica contemporana).	
	h	» san chapir undas acusticas, tuns armonics, nianzas da tuns e fenomens acustics cun udir e commentar quels.	
3	i	» san distinguer ed applitgar las pussaivladads dal rinforzament e da l'elavuraziun electronica (p.ex. rinforzament da la vusch cantica cun microfon).	
	j	» san identifitgar e descriver instruments en in toc musica notà (p.ex. partitura).	

MU.5 Process creativs
A Explorar e preschentar musicalmain temas

			renviaments
	1.	**Las scolaras ed ils scolars san - sulets ed en gruppas - furmar e preschentar temas ed impressiuns da lur mund da viver tar in'atgna musica.**	AS - Orientaziun en il spazi (4) AS - Fantasia e creativitad (6)
MU.5.A.1		Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san explorar musicalmain locals exteriurs ed interiurs e giugar cun quai (p.ex. co tuna la plazza da pausa? giugar cun objects tunants da la stanza da scola).	
	b	» san sviluppar in'istorgia sonora tar temas da lur mund da fantasia e da viver (p.ex. en il guaud, mia via da quartier).	
2	c	» san nizzegiar eveniments (p.ex. suentermezdi en il bogn avert) sco impuls musicals, sviluppar vinavant quels e chattar furmas da preschentaziun musicalas.	
	d	» san sviluppar e concepir in simpla musica tar in tema (p.ex. istorgia, ovra d'art, emoziun).	
3	e	» san chattar soluziuns creativas tar dumondas musicalas (co tuna la musica da mia tatta e mes tat? co tuna in scena da film, in'occurrenza da sport?).	
	f	» san sviluppar e producir ina collascha musicala tar in tema actual (p.ex. da lur sectur d'interess, tema da la societad).	MI - Producziun e preschentaziun
	g	» san producir e sonorisar en gruppa ina performance u in videoclip tar in tema.	AF.2.C.1.6e MI.1.3.h MI - Producziun e preschentaziun

MU.5
B

Process creativs
Concepir tar musica existenta

			renviaments
	1.	**Las scolaras ed ils scolars san sviluppar differentas furmas da preschentaziun tar musica existenta.**	AS - Fantasia e creativitad (6) AS - Corp, sanadad e motorica (1)
MU.5.B.1		Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san fantisar tar musica, sviluppar ideas e transfurmar quellas en autras furmas d'expressiun (p.ex. malegiar, construir, mover).	AF.2.C.2.b
	b	» san sa metter en situaziuns e rollas tar musica e concepir questas situaziuns e rollas (p.ex. ina tgiralla, in urs che gioga, in uffant che va cun scarsola).	
2	c	» san inventar atgnas acziuns musicalas per accumpagnar musica existenta.	
	d	» san sviluppar tar musica existenta ina concepziun creativa, teatrala u da saut.	AF.2.C.2.d
	e	» san metter episodas d'in teater da musica en ina preschentaziun scenica.	
3	f	» san explorar exempels musicals e lur performances ed adattar a moda persunala.	
	g	» san far associaziuns tar musica, far ina selecziun tematica (p.ex. amur, protest, pussanza) e realisar quella en musica ed en autras medias.	AF.2.C.2.f MI.1.3.h
	h	» san sviluppar e mussar ina curta reproducziun u improvisaziun d'in stil da musica tschernì.	

MU.5
C

Process creativs
Cumpetenza da sa preschentar musicalmain

			renviaments
		1. Las scolaras ed ils scolars san preschentar lur abilitads musicalas.	AS - Lingua e communicaziun (8)
	MU.5.C.1	Las scolaras ed ils scolars ...	
1	a	» san preschentar a la gruppa lur atgnas ideas musicalas.	
	b	» san chantar, sautar e far musica en gruppa u sulets davant auters (p.ex. en classa).	
2	c	» san preschentar sulets u en gruppa in toc musica (p.ex. far musica cun l'instrumentari da classa a la sairada da geniturs).	
	d	» san preschentar sulets u en gruppa ina chanzun en ina furma elavurada.	
	e	» san ir enturn a moda critica, ma a medem temp cun respect, cun atgnas preschentaziuns musicalas e cun preschentaziuns musicalas da lur conscolars.	
3	f	» san identifitgar en in project la valur da la preparaziun e da l'exercizi e stimar l'engaschi e las prestaziuns da quels ch'èn participads al project.	
	g	» san distinguer e denominar connexs tranter preschientscha sin tribuna, tecnica da tribuna e qualitad da la represchentaziun musicala.	
	h	» san preschentar davant in public u sin tribuna lur abilitads instrumentalas, vocalas e da saut.	

MU.6 A Pratica da la savida musicala

Ritmus, melodia, armonia

1. Las scolaras ed ils scolars san distinguer, denominar ed applitgar elements ritmics, melodics ed armonics.

renviaments
AS - Orientaziun temporala (3)
AS - Orientaziun en il spazi (4)

Ritmus

MU.6.A.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1	1a	» san differenziar curt/lung, svelt/plaun e grev/lev en graduaziuns.
	1b	» san ritmisar moviments (p.ex. splatschar, tutgar in ballun).
	1c	» san adattar silbas e pleds ritmisads ad in tempo prescrit.
	1d	» san transfurmar il puls e l'accent dal tact en moviment, tegnair quels e repeter differents musters ritmics.
2	1e	» san realisar differentas spezias da tacts cun la vusch, moviment u in instrument (p.ex. 2/4, 4/4, 3/4, 6/8).
	1f	» san applitgar motivs ritmics cun agid d'ina lingua ritmica (tadlar, leger, sunar).
	1g	» san leger e reproducir motivs ritmics cun triolas e ritmus ternars.
3	1h	» san splatschar e sunar ritmus cun notas punctadas e sincopas.
	1i	» san exercitar e sunar dus ritmus a medem temp (p.ex. percussiun dal corp).
	1j	» san realisar sequenzas ritmicas e spezias da tacts cumponids cun la vusch, moviment u instruments (p.ex. 7/8, 5/8).

Melodia

MU.6.A.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1	2a	» san differenziar aut/bass sco era reconuscher e reproducir simplas sequenzas da tuns en il spazi da tschintg tuns (p.ex. terza dal clom, pentatonica, spazi da la quinta).
	2b	» san chantar parts d'ina scala tenor impuls visuals.
	2c	» san reproducir sequenzas da tuns d'in fin dus tacts.
	2d	» san chantar simplas sequenzas da tuns e la scala da dur tenor impuls visuals e segns cun il maun.
2	2e	» san reconuscher pass da mez tun e d'in entir tun en la scala da dur e mol (leger, tadlar, chantar).
	2f	» san chantar curtas melodias cun nums da notas relativs (p.ex. solmisaziun).
	2g	» san identifitgar la relaziun tranter scala da dur e scala parallela da mol (p.ex. C-dur ed a-mol).
3	2h	» san empruvar ora e cumparegliar auters sistems da tun cun chantar (p.ex. scala da blues).
	2i	» san metter en relaziun intervals cun cumenzaments da chanzuns e viceversa.

			renviaments
	2j	» enconuschan sistems da tuns speziels (p.ex. tonalitads da baselgia, musica da dudesch tuns).	
		Armonia	
	MU.6.A.1	Las scolaras ed ils scolars ...	
3	3a	» san applitgar la funcziun armonica dals trais stgalims principals.	
	3b	» san reconuscher ed applitgar la terza gronda, la terza pitschna e la quinta en il connex (triaccord).	
	3c	» san determinar ed applitgar ils triaccords da la scala da dur.	
	3d	» san reconuscher ed applitgar l'accord da la septa.	

MU.6 B Pratica da la savida musicala

Notaziun

1. Las scolaras ed ils scolars san applitgar la notaziun musicala tradiziunala tant cun leger sco era cun scriver ed enconuschan furmas graficas per preschentar musica.

renviaments
AS - Connexs e regularitads (5)

MU.6.B.1 Las scolaras ed ils scolars ...

1			
	a	» san realisar simbols en tuns (p.ex. segns, gests, musters) e nudar graficamain chaussas udidas (p.ex. plaun/svelt, dad aut/da bass).	
	b	» san reconuscher motivs ritmics e moviments melodics en il maletg da notas (p.ex. attribuir impressiuns udidas).	
	c	» san attribuir in'impurtanza a valurs da notas e leger motivs ritmics or da mesas, quartas ed otgavlas.	
	d	» san inventar, reconuscher e nudar curtas sequenzas da tuns.	
2	e	» san denominar e notar ils tuns da tschep (nums absoluts da las notas) ed enconuschan l'impurtanza dals segns preliminars (♯ und ♭).	
	f	» san sunar melodias notadas e notar curtas sequenzas da tuns.	
	g	» san leger e scriver motivs ritmics cun sedeschavlas e notas punctadas.	
3	h	» san notar la scala cromatica.	
	i	» enconuschan ulteriurs simbols da la notaziun musicala tradiziunala e grafica (p.ex. dinamica, articulaziun).	
	j	» san persequitar ina vusch singula en maletgs da notas da pliras vuschs cun tadlar (p.ex. en ina partitura).	
	k	» san communitgar ideas musicalas cun agid da la scrittira da notas.	